

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การบริหารงานหน่วยงานองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานเอกชนหรือหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าระดับใด ผู้บริหารมีความจำเป็นจะต้องมีการวางแผนการต่างๆ เพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบของหรือทรัพยากรอื่น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานของตน นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีหน้าที่ในการควบคุมงานและตัดสินใจสั่งการ เพื่อให้การปฏิบัติการบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานอันได้แก่ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และการบริหารจัดการที่ดีแล้วปัจจุบันข้อมูลสารสนเทศก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญสำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน เพราะข้อมูลสารสนเทศจะบ่งบอกถึงสภาพการทำงานและผลการปฏิบัติงานว่าเป็นอย่างไร เพื่อที่จะนำข้อมูลมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ภารกิจของหน่วยงาน องค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ในครั้งต่อไป

ข้อมูลสารสนเทศจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งที่เข้ามาช่วยในการดำเนินการของหน่วยงานและองค์กร เนื่องจากจะต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการทำงานและประกอบการตัดสินใจเพื่อให้เกิดความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพราะในสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันมีการแข่งขันกันอย่างเห็นได้ชัด การที่หน่วยงาน องค์กรมีสารสนเทศที่ดีจะช่วยในการได้เปรียบในการแข่งขัน และการทำงาน ดังนั้นหน่วยงานทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องสร้างและมีการจัดการสารสนเทศ ซึ่งสารสนเทศที่มีคุณภาพจะต้องมีความเที่ยงตรง เรียกใช้ได้สะดวกรวดเร็วและมีความเป็นปัจจุบันทันสมัย (ศราวุธ สุตะวงศ์, 2541 : 2) อย่างไรก็ตามสารสนเทศที่ดีนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับปริมาณข้อมูล แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของข้อมูลสารสนเทศและความตรงต่อความต้องการของผู้ใช้

ในส่วนของการศึกษาและการบริหารการศึกษา ข้อมูลสารสนเทศเข้ามามีบทบาทและเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการบริหารและการจัดการ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาการศึกษา การดำเนินงานและการตัดสินใจอันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นใน

การกำหนดคน โยบาย การวางแผนการศึกษา และการประเมินผลการพัฒนาการศึกษาจำเป็นจะต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบระบบสารสนเทศจะต้องจัดทำสารสนเทศให้มีคุณภาพ มีมาตรฐานและตรงตามความต้องการของผู้ใช้ โดยเฉพาะสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ข้อมูลสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในชีวิตการทำงานของเราและองค์กรมากขึ้นรวมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยก็เข้ามามีบทบาท การมีสารสนเทศที่ดีจะช่วยให้หน่วยงานและองค์กรสามารถดำเนินงานไปได้โดยมีประสิทธิภาพ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. 2547 : 297) ในส่วนของการศึกษาระบบสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดคน โยบายทางการบริหารการศึกษา การวางแผนพัฒนาการศึกษาและการติดตามการประเมินผลของแผนงานโครงการต่างๆที่ได้ดำเนินการไปแล้ว อันจะเป็นการตรวจสอบเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการประกอบการพิจารณาในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

จากความสำคัญของระบบสารสนเทศดังกล่าวข้างต้น สารสนเทศจึงจำเป็นในการนำมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับเพื่อใช้ในการตัดสินใจวางแผน ดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษา (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551 : 25) สำนักเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2549) โดยกำหนดนโยบายเร่งให้มีการพัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เพื่อพัฒนาคุณภาพ เพิ่ม โอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตามจากการดำเนินงานการจัดการข้อมูลสารสนเทศในหน่วยงานพบปัญหาการใช้ข้อมูลสารสนเทศดังต่อไปนี้ (ไพโรจน์ คชชา. 2540 : 10)

ประการแรก จำนวนข้อมูลสารสนเทศที่มีในแต่ละระดับยังไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นปัจจุบัน

ประการที่สอง หน่วยงานที่รับผิดชอบยังไม่ชัดเจน เช่น หน่วยงานระดับอำเภอลงไปจนถึงระดับโรงเรียนยังไม่มีองค์กรหรือกรอบอัตรากำลังรองรับ ส่วนระดับจังหวัดและระดับกรมแม้จะมีกรอบอัตรากำลังรองรับก็ยังไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้ใช้ในหน่วยงานและบริการภายนอกได้อย่างสมบูรณ์

ประการที่สาม บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการการใช้ข้อมูล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Education Service Area) ก็เป็นหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยคาดหวังว่าจะช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของประเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ปรากฏขึ้นอย่างเป็นทางการตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ 324/2541 ลงวันที่ 30 เมษายน 2541 อันมีแนวทางอย่างชัดเจนคือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและปลาย กำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาที่มีขนาดพอเหมาะและการบริหารการศึกษาโดยองค์คณะบุคคลที่มาจากตัวแทนของประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารงานภายใต้การกำกับของคณะกรรมการสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ส่งผลให้หน่วยงานทางการศึกษาทั้งหมดถูกยุบรวมกันเป็นหน่วยงานเดียวอยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังนั้นหน่วยงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการบริหารและจัดการศึกษาที่เกิดจากการกระจายอำนาจ ทำหน้าที่เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับที่มีอยู่ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545 : 257)

จากการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการบริหารจัดการ โดยยุบหน่วยงานระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับกลุ่มโรงเรียน ทำให้มีโครงสร้างการกระจายอำนาจการบริหารจากกระทรวงศึกษาธิการสู่เขตพื้นที่การศึกษาและจากเขตพื้นที่การศึกษาสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะเรื่องการจัดการสารสนเทศในระบบสารสนเทศของเขตพื้นที่การศึกษาที่จะต้องมีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เขตพื้นที่ศึกษานั้นๆรับผิดชอบ มารวมไว้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 2 ยังประสบปัญหาในการจัดการสารสนเทศในสำนักงาน อันทำให้การเสนอข้อมูลเพื่อการบริหารงาน การของบประมาณและการจัดสรรต่างๆ ขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร (สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ทำให้จำเป็นต้องมีการจัดการสารสนเทศของหน่วยงานให้เป็นระบบ ทันสมัยและมีความถูกต้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศในระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 2 เนื่องจากเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการปฏิรูป

ทางการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมทั้งได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2546 และให้มีการจัดทำคำรับรองปฏิบัติราชการระดับกระทรวง ทบวง กรม โดยในการรายงานผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองปฏิบัติราชการจำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่ดีและถูกต้องในการรายงานเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการศึกษา ซึ่งสภาพดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยเฉพาะด้านการจัดการสารสนเทศในระบบสารสนเทศ เพื่อให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงาน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ตลอดจนแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 2 ต่อไป

คำถามวิจัย

1. สภาพดำเนินการและปัญหาของการจัดการสารสนเทศในระบบสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีอะไรบ้าง
2. แนวทางในการจัดการสารสนเทศในระบบสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการและปัญหาการจัดการสารสนเทศในระบบสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางในการจัดการสารสนเทศและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยที่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 6 คน หัวหน้าหน่วย จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ในกลุ่มบริหารงานบุคคล เจ้าหน้าที่ในกลุ่มนโยบายและแผน เจ้าหน้าที่ในกลุ่มอำนาจการ เจ้าหน้าที่ในกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา เจ้าหน้าที่ในกลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน เจ้าหน้าที่ในหน่วยตรวจสอบภายในและเจ้าหน้าที่ในกลุ่มนิติศาสตร์ติดตามและประเมินผล

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดการระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 รวมทั้งร่วมกันหาแนวทางพัฒนาและนำแนวทางที่ได้ไปสู่การปฏิบัติ โดยได้กำหนดขอบข่ายเนื้อหาที่ต้องการศึกษาและดำเนินการวิจัย 2 ประการ คือ

1. การจัดการระบบสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบไปด้วย ขั้นตอนการวางแผนจัดเก็บข้อมูล ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล ขั้นตอนวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล ขั้นตอนการเก็บรักษาข้อมูล ขั้นตอนการนำเสนอและนำข้อมูลไปใช้ในการรายงานผลการปฏิบัติงานในเรื่องต่างๆ ขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการระบบสารสนเทศ

2. แนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบไปด้วย แนวทางการวางแผนจัดเก็บข้อมูล แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล แนวทางการตรวจสอบข้อมูล แนวทางวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล แนวทางการเก็บรักษาข้อมูล แนวทางการนำเสนอและนำข้อมูลไปใช้ในการรายงานผลการปฏิบัติงานในเรื่องต่างๆ ขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการระบบสารสนเทศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการระบบสารสนเทศ หมายถึง การนำข้อมูลต่างๆ มาใช้ประโยชน์โดยผ่านการวางแผนจัดเก็บข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์และประมวลผล การเก็บรักษาข้อมูล การนำเสนอและนำไปใช้และการปรับปรุงและพัฒนา

ความต้องการในการพัฒนาระบบสารสนเทศ หมายถึง ความต้องการให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ดำเนินการเพื่อใช้ในการจัดการสารสนเทศในระบบสารสนเทศ

แนวทางการจัดการระบบสารสนเทศ หมายถึง การปฏิบัติหรือการดำเนินการในการจัดการสารสนเทศในระบบสารสนเทศ เพื่อให้ได้วิธีการจัดการสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. รู้ปัญหาและสามารถกำหนดความสำคัญของการจัดการระบบสารสนเทศ ส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาการจัดการระบบสารสนเทศ
2. สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการระบบสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY